

Porównanie zgodności ocen za skoki przez przeszkody ogierów półkrwi wystawionych podczas prób dzielności w Zakładzie Treningowym Biały Bór w latach 2002-2006

Magdalena Czerwińska, Sławomir Mroczkowski, Marta Bohaczyk

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy,
Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt, Katedra Genetyki i Podstaw Hodowli Zwierząt,
ul. Mazowiecka 28, 85-084 Bydgoszcz

Badania wykonano na podstawie prób dzielności ogierów półkrwi przeprowadzonych w latach 2002-2006 w Zakładzie Treningowym (ZT) Biały Bór. Analizie poddano wyniki ocen skoków pod jeźdźcem wystawione 190 ogierom półkrwi przez komisję, kierownika ZT i obcych jeźdźców. Zarówno w ocenie kierownika, jak i komisji najwięcej koni uzyskało noty w przedziale 6-8 punktów, natomiast oceny wystawione przez obcych jeźdźców kształtowały się przeważnie na poziomie 5-7 punktów i charakteryzowały się zdecydowanie większą zmiennością. Obliczone wartości współczynników korelacji Spearmana pomiędzy wynikami ocen były dodatnie i bardzo wysoko istotne statystycznie. Największą wartość współczynnika korelacji stwierdzono pomiędzy wynikami oceny kierownika ZT i obcych jeźdźców ($r=0,627^{***}$), natomiast najniższą pomiędzy wynikami oceny komisji i obcych jeźdźców ($r=0,351^{***}$).

SŁOWA KLUCZOWE: ogier / przydatność do skoków / próba dzielności

Obecnie globalnym trendem hipologicznym stało się doskonalenie konia przydatnego do sportu wysokiego wyczynu. Zmianie uległ nie tylko sposób użytkowania koni półkrwi, ale także stawiane im wymogi [2]. W naszym kraju nadal palącym problemem jest stworzenie jak najbardziej obiektywnego systemu oceny wartości użytkowej koni. Zmiany związane ze sposobem przeprowadzania prób dzielności jako testu użyteczności koni rozpoczęły się w Polsce w latach sześćdziesiątych minionego stulecia [3, 5, 6, 12]. Nadal jednak dąży się do udoskonalenia oceny, w kierunku zwiększenia obiektywności i porównywalności uzyskiwanych wyników [3, 4].

Celem niniejszego opracowania jest analiza porównawcza ocen skoków pod jeźdźcem wystawionych podczas prób dzielności ogierom półkrwi przez kierownika Zakładu Treningowego (ZT), komisję oraz obcych jeźdźców.

Materiał i metody

Analizie poddano wyniki oceny za skoki pod jeźdźcem wystawione 190 ogierom zdającym próbę dzielności w ZT Biały Bór. Konie należały do 15 ras, z których najliczniej reprezentowane były: polski koń szlachetny półkrwi (sp) – 87, wielkopolska (wlkp) – 37, holsztyńska (holszt) – 24, holenderski koń gorącokrwisty (KWPN, Królewska Holenderska Księga Stadna Koni Gorącokrwistych) – 14, oldenburska (old) – 13 osobników. Biorąc pod uwagę sektor hodowli – 140 ogierów pochodziło od hodowców prywatnych, natomiast 50 ze stadnin państwowych. Konie pochodziły zarówno z hodowli krajowej (125 osobników), jak i zagranicznej (65). Testowane konie były w wieku 3-4 lat.

Badania przeprowadzono na podstawie wyników prób dzielności kończących 100-dniowy test wierzchowy ogierów półkrwi, przeprowadzonych w latach 2002-2006 w ZT Biały Bór [1, 13]. Próby zostały przeprowadzone według przepisów Polskiego Związku Hodowców Koni (PZHK) [13]. Dane liczbowe, dotyczące wyników 100-dniowego treningu i prób dzielności ogierów, zaczerpnięto z informacji opublikowanych w Biuletynie PZHK [1] oraz z oficjalnych publikacji zamieszczonych na stronie internetowej PZHK [13]. W przypadku każdego ogiera analizowano trzy noty, porównując między sobą wyniki oceny: kierownika ZT i komisji za skoki pod jeźdźcem oraz noty za przydatność do skoków wystawione przez obcych jeźdźców. Wszyscy oceniający mieli do dyspozycji 10-punktową skalę ocen.

Dane liczbowe opracowano statystycznie metodą wieloczynnikowej analizy wariancji, uwzględniając wpływ na analizowane oceny takich czynników, jak: rok próby, rasa i sektory hodowli (hodowla prywatna, państwowa oraz hodowla krajowa i zagraniczna). Obliczenia wykonano wykorzystując procedurę GLM programu statystycznego SAS. W celu precyzyjniejszego porównania rozkładu ocen przyznawanych przez różne organy oceniające, wszystkie noty przybliżone zostały do całości. Obliczono współczynniki korelacji Spearmana pomiędzy notami wystawionymi ogierom przez poszczególnych oceniających, przy użyciu procedury CORR programu statystycznego SAS.

Wyniki i dyskusja

Średnie wartości not wystawione badanym ogierom przez kierownika ZT i komisję za skoki pod jeźdźcem kształtowały się na zbliżonym poziomie, odpowiednio 7,01 i 6,97 pkt. (tab. 1). Również zmienność tych ocen mierzona odchyleniem standardowym była podobna. Zdecydowanie niższe, średnio prawie o 1 punkt, były noty za skoki wystawione przez obcych jeźdźców. Wyniki ich oceny charakteryzowały się stosunkowo dużą zmiennością, o czym świadczy prawie dwa razy wyższa wartość odchylenia standardowego niż w wypadku dwu pozostałych ocen ($Sd=1,84$) – tabela 1.

Szczegółowe porównanie wyników ocen wystawionych przez kierownika ZT i komisję przedstawiono w tabeli 2. Zarówno w ocenie kierownika, jak i komisji większość ogierów uzyskała noty w przedziale 6-8 punktów (tab. 2). Warto podkreślić, że komisja nie przyznała żadnej noty maksymalnej, w przeciwieństwie do kierownika, który pod tym względem wyróżnił dwa konie (tab. 2). Wynika to zapewne z faktu, że ocena

Tabela 1 – Table 1

Wartości średnie (\bar{x}) i odchylenie standardowe (Sd) not wystawionych ogierom przez oceniających (pkt.)

Means (\bar{x}) and standard deviation (Sd) for analyzed notes which judges gave the stallions (points)

Oceniający Judge	\bar{x}	Sd
Kierownik ZT Training centre manager	7,01	0,95
Komisja Panel of judges	6,97	0,80
Obcy jeźdźcy Independent riders	6,05	1,84

kierownika uwzględniała predyspozycje skokowe koni zaobserwowane podczas całego 100-dniowego treningu, a nie tylko ocenę w dniu wykonywania próby dzielności.

Tabela 2 – Table 2

Rozkład ocen za skoki wystawionych przez kierownika ZT i komisję

Jumping abilities' results marked by training centre manager and panel of judges

Ocena kierownika ZT (pkt.) Training centre manager's notes (points)	n	Ocena komisji (pkt.) Panel of judges' notes (points)					
		5	6	7	8	9	10
		Liczba ogierów (n) Number of stallions (n)					
5	8	1	4	3	–	–	–
6	37	3	15	16	3	–	–
7	74	3	12	49	10	–	–
8	60	–	4	27	26	3	–
9	9	–	–	4	4	1	–
10	2	–	–	–	–	2	–
Ogółem Total	190	7	35	99	43	6	–

Członkowie Komisji większość ogierów ocenili w przedziale 7-8 punktów, a obcy jeźdźcy w przedziale 5-7 punktów (tab. 3). Obcy jeźdźcy oceniając konie wykorzystali pełną skalę punktacji, natomiast ocena komisji była zawężona i zawierała się jedynie w granicach od 5 do 9 punktów, co w niewielkim stopniu odzwierciedla różnicowanie

badanej stawki ogierów pod względem ich przydatności do skoków. Komisja nie wystawiła żadnych not maksymalnych, natomiast obcy jeźdźcy przyznali je aż 7 ogierom (tab. 3).

Tabela 3 – Table 3

Rozkład ocen za skoki wystawionych przez komisję i obcych jeźdźców
 Jumping abilities' results marked by panel of judges and independent riders

Ocena komisji (pkt.) Panel of judges' notes (points)	n	Ocena obcych jeźdźców (pkt.) Independent riders' notes (points)									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Liczba ogierów (n) Number of stallions (n)									
5	7	–	1	1	–	3	2	–	–	–	–
6	34	2	2	–	2	9	13	2	5	–	–
7	99	1	–	5	6	24	20	20	13	8	2
8	44	–	1	1	2	5	9	10	5	7	3
9	6	–	–	–	–	1	–	1	1	1	2
10	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ogółem Total	190	3	4	7	10	42	44	33	24	16	7

Różnice występujące w sposobie oceny ogierów za skoki pod jeźdźcem wystawione przez kierownika ZT i obcych jeźdźców przedstawiono w tabeli 4. Kierownik ZT korzystał zaledwie z punktacji w przedziale od 5 do 10 punktów, a większość ocenionych przez niego koni uzyskała wynik na poziomie 7-8 punktów (tab. 4). Wskazuje to na małe zróżnicowanie, a tym samym na małą dokładność oceny umiejętności skokowych badanej stawki ogierów. Obcy jeźdźcy wystawiali przeważnie noty w przedziale 5-7 pkt. (tab. 4), dając jednak więcej not maksymalnych niż kierownik ZT. Korzystali także z dolnej części skali; w przedziale punktowym od 1 do 4 znalazło się aż 27 koni (tab. 4). Należy podkreślić, że niezależni jeźdźcy korzystali z pełnej 10-punktowej skali, co daje obraz większego zróżnicowania wystawionych not i badanej stawki ogierów, sugerując jednocześnie większą precyzję oceny i jej przydatność praktyczną. Wydaje się, że obcy jeźdźcy, którzy fizycznie dosiadają koni, są w stanie dokładniej ocenić ich ewentualne predyspozycje sportowe.

Ocena wystawiana przez obcych jeźdźców została wprowadzona do systemu prób dzielności w 2002 roku, jako lepsza forma weryfikacji rzeczywistych predyspozycji sportowych konia. Dwóch niezależnych jeźdźców rekrutowanych jest z grona czołowych polskich zawodników. Ich zadaniem jest osobista, anonimowa ocena uległości,

Tabela 4 – Table 4

Rozkład ocen za skoki wystawionych przez kierownika ZT i obcych jeźdźców
 Jumping abilities' results marked by training centre manager and independent riders

Ocena kierownika ZT (pkt.) Training centre manager's notes (points)	n	Ocena obcych jeźdźców (pkt.) Independent riders' notes (points)									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Liczba ogierów (n) Number of stallions (points)									
5	8	1	–	–	3	3	1	–	–	–	–
6	37	2	3	2	–	12	14	4	–	–	–
7	74	–	–	5	6	20	22	12	7	2	–
8	60	–	1	–	1	7	7	16	16	11	1
9	9	–	–	–	–	–	–	1	1	2	5
10	2	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
Ogółem Total	190	3	4	7	10	42	44	33	24	16	7

stopnia ujeżdżenia, potencjału ruchowego i uzdolnień skokowych dosiadanego konia. Według niektórych badaczy, pozytywnym rezultatem wprowadzenia testu niezależnych jeźdźców jest przede wszystkim zwiększenie obiektywności i gradacji ocen wynikających z programu próby dzielności [9, 10, 11, 12]. Niemniej jednak należy zauważyć, że niezależni jeźdźcy pochodzą z różnych ośrodków treningowych i reprezentują różny stopień wyszkolenia, co może mieć wpływ na wynik oceny. Ponadto nie można zapominać, że dla młodego konia sam dzień próby jest w jakimś stopniu czynnikiem stresującym, nie mówiąc już o ewentualnych chwilowych zachwianiach formy, co może również rzutować na wynik oceny. Pod tym względem kierownik ZT, który przez cały okres przygotowawczy obserwuje poszczególne ogiery, ma pewną przewagę.

Obliczone współczynniki korelacji pomiędzy badanymi wynikami ocen za skoki były dodatnie i bardzo wysoko istotne statystycznie (tab. 5). Stwierdzono umiarkowaną zależność pomiędzy wynikami oceny kierownika ZT i obcych jeźdźców ($r=0,627^{***}$), a także między wynikami oceny komisji i kierownika ZT ($r=0,550^{***}$). Podobny stopień zależności tych ocen, zarówno w teście 8-miesięcznym jak i teście 100-dniowym, uzyskali Lewczuk i wsp. [7, 8]. Najniższą wartość współczynnika zaobserwowano pomiędzy wynikami oceny komisji i obcych jeźdźców ($r=0,351^{***}$). Obliczone wartości współczynników korelacji Spearmana wskazują na umiarkowaną zgodność wyników oceny prowadzonej przez trzy różne organy oceniające.

Tabela 5 – Table 5

Współczynniki korelacji Spearmana pomiędzy wynikami poszczególnych ocen za przydatność do skoków
Spearman correlation coefficients between results for jumping abilities

Oceny Notes	Współczynniki korelacji Spearmana Spearman correlation coefficients
Ocena kierownika ZT x ocena obcych jeźdźców Training centre manager's notes x independent rider's notes	0,627***
Ocena komisji x ocena obcych jeźdźców Panel of judges' notes x independent riders' notes	0,351***
Ocena kierownika ZT x ocena komisji Training centre manager's notes x panel of judges' notes	0,550***

***P=0,001

Podsumowując, należy stwierdzić daleko idącą zbieżność subiektywnych ocen za skoki wystawionych przez kierownika ZT, komisję i obcych jeźdźców. Jednak stosowany obecnie system oceny, mimo wprowadzanych zmian, nie jest precyzyjny i wymaga udoskonalenia. W dalszym ciągu należy prowadzić badania dotyczące tej problematyki.

PIŚMIENNICTWO

1. Biuletyn PZH – 2002, nr 11; 2003, nr 13 i 16.
2. GERINGER H., DOBROWOLSKI M., 2002 – Wartość hodowlana ogierów z ZT oceniona metodą BLUP Animal Model w okresie 1977-2000. Konf. nauk. „Nowe trendy w organizacji hodowli i rozrodu koni w Polsce”, 6-7.09.2002 Kraków, 70-78.
3. KAPROŃ M., 2001 – Projekt modernizacji systemu wierzchowych prób dzielności ogierów półkrwi w Zakładach Treningowych. *Roczniki Naukowe Zootechniki*, Supl., 14, 81-94.
4. KAPROŃ M., 2006 – Wykorzystanie parametrów genetycznych w modyfikacji systemów prób dzielności ogierów półkrwi. *Prace i Materiały Zootechniczne. Zeszyt Specjalny*, 16, 69-78.
5. KOTER T., LEWCZUK D., 1999 – Ocena korelacji pomiędzy wynikami ogierów po teście 100-dniowym i 8-miesięcznym. Symp. międzynarod. „Aktualne kierunki hodowli i użytkowania koni w Europie”, 17-19.09.1999 Kraków, 298-303.
6. LEWCZUK D., ŁUKASZEWICZ M., 2002 – „Interstallion” – międzynarodowa ocena wartości hodowlanej koni. *Przegląd Hodowlany* 10, 20-22.
7. LEWCZUK D., SZARSKA E., PIETRZAK S., 2004 – An attempt at objectivization the halfbred stallions' performance test in Poland. I. Eight-month test. *Animal Science Papers and Reports*, vol. 22 (2004), no. 3, 287-296.
8. LEWCZUK D., SZARSKA E., STRZELEC K., PIETRZAK S., 2004 – An attempt at objectivization the halfbred stallions' performance test in Poland. II. 100-day test. *Animal Science Papers and Reports*, vol. 22 (2004), no. 4, 645-652.

9. PIETRZAK S., KRZYŻANOWSKI R., STRZELEC K., 2000 – Przydatność wierzchowa młodych ogierów półkrwi w świetle testu niezależnych jeźdźców. *Zeszyty Naukowe Przeglądu Hodowlanego* 50, 163-169.
10. PIETRZAK S., KRZYŻANOWSKI R., WOJNAROWSKI M., STRZELEC K., 1999 – Próba zastosowania testu niezależnych jeźdźców w ocenie predyspozycji sportowych krajowych 3-letnich ogierów półkrwi. Symp. międzynarod. „Aktualne kierunki hodowli i użytkowania koni w Europie”, 17-19.09.1999 Kraków, 207-211.
11. PIETRZAK S., STRZELEC K., KRZYŻANOWSKI R., NOWAK P., 2006 – Ocena predyspozycji ogierów różnych ras do różnych dyscyplin jeździeckich w świetle testu niezależnych jeźdźców. *Prace i Materiały Zootechniczne*, Zeszyt Specjalny, 16, 157-162.
12. WYŻNIKIEWICZ-NAWRACAŁA A., 2000 – Modele próby dzielności ogierów w zakładzie treningowym. *Zeszyty Naukowe Przeglądu Hodowlanego* 50, 149-162.
13. www.pzhk.pl

Magdalena Czerwińska, Sławomir Mroczkowski, Marta Bohaczyk

A comparison of conformity of jumping abilities marks obtained by half-bred stallions during performance tests in Training Centre in Biały Bór in the period of 2002-2006

S u m m a r y

The aim of the study was a comparison of the results obtained for jumping test of independent riders by 190 Warm Blood stallions during performance tests in period of 2002-2006. The marks for the same trait were given by three different judges: the training center manager, the panel of judges and independent riders. The panel of judges and the training centre manager marked most of analyzed stallions for 6-8 points. Independent riders marked the main number of horses for 5-7 points. Spearman correlation coefficients, estimated between marks of three different judges, were positive and statistically very highly significant. The highest value was found between marks given by training centre manager and independent riders ($r=0.627^{***}$). The lowest correlation coefficient was between results from panel of judges and independent riders ($r=0.351^{***}$).

